Hans Moll

Sluipschutters in de tuin

Een Indische geschiedenis

Sluipschutters in de tuin

Sluipschutters in de tuin

Een Indische geschiedenis

Hans Moll

WALBURGPERS

Afbeeldingen omslag: privécollectie auteur

Omslagontwerp: Mijke Wondergem, Baarn
Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 9789462497092
e-ISBN 9789462497108 (e-pub)
NUR 691

© 2021 Hans Moll, p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen
© 2021 p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

www.walburgpers.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord 7
Hans Goedkoop

In den beginne: onduidelijkheid 11

I. Aankomst 13
II. Nieuw-Guinea 21
III. Wie zijn wij 27
IV. Familiegeheimen 39
V. De besten 45
VI. Den Haag 53
VII. Goed terechtgekomen 67
VIII. De njai 71
IX. Gescheiden ouders 75
X. Opscheppen 81
XI. School 85
XII. De *katjoeng* en de oma 91
XIII. Vechtsport 95
XIV. Etiket Indisch 101
XV. Ambonezen 107
XVI. Heet 111
XVII. Jaren 60 113
XVIII. Discriminatie 119
XIX. Oma 123
XX. Koloniale schuld 127
XXI. Vergeten vragen 129
XXII. Bezetting 131
XXIII. Messen 135
XXIV. Heilige hapjes 139
XXV. Vreemde geesten 145

XXVI. Zwijgen 151
XXVII. Indische humor 155
XXVIII. Oorlog 159
XXIX. Bersiap 167
XXX. Wreedheid 173
XXXI. Spijt 185
XXXII. Holland 189
XXXIII. Papieren 191
XXXIV. Afscheid 195

Nawoord: Anstiel 199

Voorwoord

Hans Goedkoop

Terwijl ik dit schrijf is een buisje met mijn wangslijm naar de Verenigde Staten om daar onderzocht te worden op mijn erfelijke achtergrond. Van vaderskant is die betrekkelijk blond en blauwogig, maar aan moederskant breekt het avontuur uit. Daar galopperen Armeniërs door het bloed, er schuifelen Chinezen rond, mijn oma had iets schitterend Javaans.

Ach, Indisch allemaal, vatte mijn moeder samen. Indische familie.

Ben ik Indisch?

In een onderlaag van mijn geheugen ligt nog opgeslagen wat dat in mijn kindertijd betekende. Den Haag, om te beginnen. Donker, dat sloeg op de huid. Driftkikkers, want dat schenen ze te zijn, en zwijgen, daar hadden ze last van. Waar vergoelijkend op volgde: moeilijke tijd gehad natuurlijk.

Dat kon niet over ons gaan. Een van mijn broers was rossig en een andere stroblond. We woonden op de Veluwe en mij viel nooit op dat we ergens over zwegen. Ook al stonden er djatihouten beeldjes in de boekenkast en had mijn moeder een uitstekende rijsttafel in de vingers, wij waren net als iedereen. We hadden alleen meer van de wereld gezien.

Nee, dan Hans Moll. Den Haag check, huidskleur check – het kan niet missen. Ook hij geeft in dit boek steekwoorden voor het Indische. En al zijn die heel anders dan de mijne, dat bewijst misschien juist dat hij Indisch is en ik niet. Hij weet waarover hij praat.

Maar dan het gekke. Ook hij blijkt zichzelf niet echt als Indisch te zien. Die steekwoorden, die slaan voor hem op

anderen, en hij heeft ook gewoon geen zin om zichzelf in een hok te zetten. Geef hem ongelijk.

Met het verstrijken van de jaren blijkt er alleen toch iets in hem schuil te gaan dat onderzocht wil worden en met de geschiedenis te maken heeft. Hij doet een DNA-test, ook hij al, en neemt de moeite om zijn stamboom uit te zoeken. In die boom klimmend komt hij via een wirwar aan etniciteiten bij zijn ouders uit, met name bij zijn moeder, en dan doet hij wat eenvoudig lijkt en toch zo moeilijk is. Hij beschrijft alleen maar. Wat hij van zijn moeder weet, wat hij als kind ziet en wat hij later gaat doen en denken. Hij zet het in haarscherpe vignetten neer – met steeds die moeder in een glansrol als formidabel karakter en komisch commentator.

Wat Moll zelden doet, is er zijn eigen commentaar bij leveren. Hij past zijn tekst niet in binnen de Indische geschiedenis, hij maakt zichzelf niet tot exempel, alles blijft zo grillig als het is, en dat heeft iets bevrijdends. Tussen de regels schemert steeds de vraag wat er nu Indisch is aan deze 'Indische geschiedenis', maar hij gaat het je niet vertellen. Er zijn zoveel Indische ervaringen, wie zal bepalen wat er wel en niet bij hoort?

Een paar keer laat Moll die terughoudendheid varen en wordt hij ondanks zichzelf ineens een Indisch activist. Dat is wanneer hij in het heden uitkomt en positie kiest in het historische debat van nu. Dan hoor ik soms niet meer zijn moeder maar de mijne. Driftkikkers, zegt ze, en ik val volautomatisch terug op het gevoel dat ik toch niet echt Indisch ben.

Maar de rest van het boek maakt een vreemde onrust bij mij los. Wat hij vertelt lijkt geen moment op het verhaal van mijn familie, niet in standplaats, niet in welstand, niet in wat voor stand dan ook, en toch lees ik het met iets wat lijkt op herkenning. Ik heb het ook als ik Hans Moll aan de

telefoon heb, al ken ik hem hoogst oppervlakkig, en ik heb het zelfs al in een zaaltje vol Indische mensen. Nestgeur.

Waar 'm dat in zit? Het leven in een land waar alles geur was. Het verlies van dat land van herkomst en de landing in het Nederland van aankomst. De vernedering van daar bij nul beginnen en je aanpassen, en ja toch echt wel zwijgen. De schaamte over die vernedering. De schaamte over de schaamte. Het is allemaal al vaak gezegd, maar hoe zit het precies?

Lees dit boek en je vindt een verhaal dat zoveel ingewikkelder en tegenstrijdiger is, dat je er iets in ontdekt van een vermoedelijke werkelijkheid. Het spoort je aan om ook de werkelijkheid van je eigen familie terug te zoeken en, wie weet, de Indo in jezelf te achterhalen. Lees dit boek – ook als je blond bent en blauwogig en geboortig van de Veluwe.

In den beginne: onduidelijkheid

Mijn buurman Michiel werkt op een academie in Amsterdam. Hij heeft, zegt hij, de serie 'Indische inkijkjes' die ik rond 2010 voor de Achterpagina van *NRC Handelsblad* heb geschreven met plezier gevolgd. Ik beschrijf daarin een aantal van mijn ervaringen in Nederland als kersvers uit Indië gerepatrieerd kind. Op zijn academie hebben ze nu vier van die verhaaltjes gebundeld en mooi gekaft. Het is een cadeau geworden voor een scheidende collega.

'Hij is net als jij', zegt Michiel, en vraagt of ik mee wil gaan naar de betreffende collega. Dat lijkt me leuk, maar het komt er steeds niet van. Buurman gaat uiteindelijk alleen.

'Hoe vond hij het boekje?'

Michiel kijkt bedachtzaam. Het is duidelijk dat hij er niet goed raad mee weet. 'Tja, hoe zal ik het zeggen. Mijn collega zei: "Wij Indonesiërs hebben dat niet zo, wij zijn niet zo bezig met onze afkomst. Dat is meer iets van Indischen." Ik had die reactie niet zo verwacht.'

Ik: 'Hij was onze vijand, man! De Indonesiërs wilden ons doodmaken.'

'Maar wat ben jij dan?'

'Indo.'

'Wat is het verschil dan?'

Hoe leg je dat uit?

Een van de verschillen is dat wij zijn gevlucht, en dat zij zijn gebleven. Weliswaar hebben ook zo'n dertigduizend indo's ervoor gekozen om in Indonesië te blijven, maar dat is niet helemaal goed afgelopen.